סב: השוכר את הפועל פרק חמישי עבודה זרה

עין משפט נר מצוה

יא א מיי' פ"ו מהל' שמיטין הלכי יג:
יב ב מיי' פ"ג מהל' תפילות הלכה טז טור ס"ע ר"ד סי' קלג סעיף ח:
יג ג מיי' פט"ו מהל' סנהדרין הלכה ע:
יד ד מיי' פ"ח מהל' שמיטה הלכה כ:

העלה לי פירות לירושלים לחלק. דהוי כמוכר מעשר שני ואסור למכור מעשר שני והרכה משניות מוכיחות במסכת מעשר שני דאסור לעשות סחורה במעשר שני ומסתבר דכל מידי דאין מתחלג עליו זהו סחורה האסורה בו ואינו מתחלג אלא על דבר אכילה ושתיה כדתנן (מע"ש פ"ב מ"ו) מעשר שני ניתן לאכילה שתיה וסיכה וקשה דהא תנן בסוף פ"ק דמעשר שני אין לוקחין ממעות מעשר שני בהמה טמאה (ומעשר) כו' משמע הא מלבושין מותרין ועוד תנן התם (פ"ה מי"ב) ולא נתתי ממנו למת ליקח לו ארון ותכריכין הא (לאו) [לאין] דומיא דמת מוחר ויש לומר דכל אותם משניות המתירות הייט מן התורה אבל רבנן אסרו כל עניני סחורה לפי שמצוה לעשות ממנו שלמים ואסרו גם לפרוע בו שכר הפועלים והא דאיתא בירושלמי שאסור ג"כ לחי דומיא דמת ומפיק לה מקרא אסמכתא בעלמא הוא ור' יהודה היה מקשה על זה דאמרינן בפרק בכל מערבין (עירובין דף סז:) מקרא דונתתה הכסף בדברים כלי ופרטי ולא מרבינן אלא פרי מפרי ובגדולי קרקע לאכילה אבל דבר שאינו של אכילה לא משכחת דאיתרבי לכן נראה לפרש דכל מקום שמצינו היתר ליקח ממנו שום דבר היינו להיות מעות בקדושת מעשר ביד הלוקח כמו גבי שביעית פ' לולב הגזול (סוכה דף מא.) מי שיש לו סלע של שביעית כו' דבעינן שתהא שביעית ביד הלוקח וכ"מ שמצינו איסור מקח במעשר היינו דרך מילול להיות המעות תולין ביד הלוקח:

חמרין דנפיש אגרייהו. פי' (ה) ורוחתי טפי ודמו טפי לתמורה: **שברו** לתתם יינן מהר. לכתחלה ודאי אסור להשתכר בתתם יינם כדאמרינן לעיל (דף נ:) דלא שרי לדרוך עם העובד כוכבים בגת אי לא ליתי לידיה אלא מיבעיא ליה אם השכר מותר בדיעבד או לא: **דאגר** לארביה לתתם יינן. תימה מאי רליה מביא מתרגא לפועל שאני התם דנפיש אגרייה ודמי לחמרין י"ל כי לא היה השכר כי אם מעט לעבור נהר קטן והוי כפועל: **ליקלינהו** וליבדרינהו. פי' בלא כי קברי ומשני אתי לזבולו והא דלא הדר פריך וליקלינהו וליבדרינהו כי קברי דהתם לא שייך אתי לזבולי כדכתיב (מלכים ב כג) ושלך את עפרה על קבר בני העם וי"ל דהסיא בקבר בנין שאסור בהנאה אבל הכא כי קברי קרקע עולם שאינו נאסר וכן משמע בסנהדרין פרק גמור הדין (דף מז:) קברים דרב דהוו שקלי מיניה עפרא לאיסתא בת יומא: **אתי** לזבולי. וא"ת ומה בכך הא פסקינן לעיל (דף מט.) כר' יוסי דאמר זה וזה גורם (ב) מותר (ג)(בגמרא) דהוי אבל דאיסור וקרקע דהיתר ויש לומר שלכתחלה יש לחוש לדברי רבנן שמולקין עליו דאמרי אף הוא נעשה אבל: **ולקברינהו** בעינייהו. ומסיק לא מוכחא מילתא ואסור וא"ת מאי שנא מכל הנקברין דתניא פ"ב דתמורה (דף לג:) שור הנסקל ועגלה ערופה ושער זיר וכל דקברי בעינייהו אף בלא בי קיבורי וי"ל כיון דאין דרך לקבור בשר ושער מוכחא מילתא אבל חיטי אין קבורתן מוכחת דאיכא לאימר אינשי גנב (ג) וקבר ואיתיי הכא וכן דרך עתה לקבור בכורות ונראה שצריך לקברן מעטו בעומק פן יבא לחטט אחריהם ולאחר שנעשו עפרא אין לחוש שמא יקחום לזבל בהם דאין דרך לחטט אחר הקברים משום זבל ונראה שצריך לקברן מעטו בעומק פן יבא לחטט אחריהם הס"ד וכל"ל ועל ביכורים וכן דרך עתה נ"ב כלומר כיון שגם עתה בעלות הוא שמעמיקין וקוברין מעט ושאר מכוחא בכורות משא"כ בשר ושער א"כ שפיר קאמר תלמודא דבחיטי לא מוכחא מילתא אח"כ הקשו התוספות דמה מועיל דקלינהו וקברינהו אמתי איכא למיחש שמא יקחום לזבל בהם ומישכחן נ"כ דאין דרך לחטט ומי' אח"כ כתבו ונראה ומי' כלומר דנראה להתמיר שמא יבואו לחטט אחריהם ולכך צריך לקברן בעומק מעט ואפשר דה"ה בבשר ושער יש להתמיר פן יבואו לחטט לאחר שנעשו זבל: (ד) ד"ה חמי וכו' בשמיעת פרש"י תיאמתא: (ה) ד"ה יתות הן עבדין פרש"י דכיון וכו' ואח"כ נתן לה אתננה דאתננה מותר כיון שלא וכו' לא היה לו לאסור:

הגהות הש"ס

(א) תוס' ד"ה אתרין וכו' פי' דרוחתי: (ב) ד"ה אתי לזבולי וכו' תוכר בגמרא. נ"ב נקט נמיה לומר דאמ"ב דהוי זבל ונמצר שהמלאן הטעמין ונעשין זבל) שרי לרבי יוסי ומתרלים (שיש לחוש בדברי רבנן) דלרבנן אף בשומק חוירא לחוש שהוא דבר מועט ולא אתי לזבל כו נמי יש לחוש: (ג) ד"ה ולקברינהו וכו' תיגש גנב ראייתי וקברם המא וכן דרך עתה לקבור בבורות ולאחר שנעשו עפרא אין לחוש שמא יקחום לזבל בהם דאין דרך לחטט אחר הקברים משום זבל ונראה שצריך לקברן מעטו בעומק פן יבא לחטט אחריהם הס"ד וכל"ל ועל ביכורים וכן דרך עתה נ"ב כלומר כיון שגם עתה בעלות הוא שמעמיקין וקוברין מעט ושאר מכוחא בכורות משא"כ בשר ושער א"כ שפיר קאמר תלמודא דבחיטי לא מוכחא מילתא אח"כ הקשו דמה מועיל דקלינהו וקברינהו אמתי איכא למיחש שמא יקחום לזבל בהם ומישכחן נ"כ דאין דרך לחטט ומי' אח"כ כתבו ונראה ומי' כלומר דנראה להתמיר שמא יבואו לחטט אחריהם ולכך צריך לקברן בעומק מעט ואפשר דה"ה בבשר ושער יש להתמיר פן יבואו לחטט לאחר שנעשו זבל: (ד) ד"ה חמי וכו' בשמיעת פרש"י תיאמתא: (ה) ד"ה יתות הן עבדין פרש"י דכיון וכו' ואח"כ נתן לה אתננה דאתננה מותר כיון שלא וכו' לא היה לו לאסור:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תוס' ד"ה חמי פירות שביעית וכו' יכולין עניים לאכול לכ"ע דתמניא כתוספתא. נ"ב תימה דמשנה שלימה היא במס' שביעית פ"ט מ"ח ושע"ש בתו"ט ד"ה כ"י דהרמב"ם נרים אין אוכלין כדברי יוסי אבל הוס' לא נרסי הכי דא"כ אין אמרו לכ"ע אוכלין נגד המשנה ומה גם שהתוס' בספרים נב ע"ב ד"ה מתנגדין גורסין כגירסתינו ע"ש וצ"ע:

מסורת הש"ס

א) [צ"ל בי קברין], **ב**) [צ"ל מגילן], **ג**) סנהדרין מה:, **ד**) קברינהו. יעב"ץ, **ה**) [ממורה סט. כל הענין], **ו**) [דברים כא:], **ז**) [סנהדרין מו:], **ח**) ופוכים. יעב"ץ, **ט**) רש"ש מ"ז.

הגהות הב"ח

(**א**) תוס' ד"ה אתרין וכו' פי' דרוחתי: (**ב**) ד"ה אתי לזבולי וכו' תוכר בגמרא. נ"ב נקט נמיה לומר דאמ"ב דהוי זבל ונמצר שהמלאן הטעמין ונעשין זבל) שרי לרבי יוסי ומתרלים (שיש לחוש בדברי רבנן) דלרבנן אף בשומק חוירא לחוש שהוא דבר מועט ולא אתי לזבל בו נמי יש לחוש: (**ג**) ד"ה ולקברינהו וכו' תיגש גנב ראייתי וקברם המא וכן דרך עתה לקבור בבורות ולאחר שנעשו עפרא אין לחוש שמא יקחום לזבל בהם דאין דרך לחטט אחר הקברים משום זבל ונראה שצריך לקברן מעטו בעומק פן יבא לחטט אחריהם הס"ד וכל"ל ועל ביכורים וכן דרך עתה נ"ב כלומר כיון שגם עתה בעלות הוא שמעמיקין וקוברין מעט ושאר מכוחא בכורות משא"כ בשר ושער א"כ שפיר קאמר תלמודא דבחיטי לא מוכחא מילתא אח"כ הקשו דמה מועיל דקלינהו וקברינהו אמתי איכא למיחש שמא יקחום לזבל בהם ומישכחן נ"כ דאין דרך לחטט ומי' אח"כ כתבו ונראה ומי' כלומר דנראה להתמיר שמא יבואו לחטט אחריהם ולכך צריך לקברן בעומק מעט ואפשר דה"ה בבשר ושער יש להתמיר פן יבואו לחטט לאחר שנעשו זבל: (**ד**) ד"ה חמי וכו' בשמיעת פרש"י תיאמתא: (**ה**) ד"ה יתות הן עבדין פרש"י דכיון וכו' ואח"כ נתן לה אתננה דאתננה מותר כיון שלא וכו' לא היה לו לאסור:

לחלק. שתבטל שם חלק בהם דאסור לפרוע חוכו ממעשר שני ואע"ג שגם זה אוכלו בירושלים: **ומפני'.** דיין נסך דקנים נמי פועל דלא נפיש אגריה חומרא דיין נסך אתי: **דאיסוריה חמור.** לאסור בהנאה כיין נסך ממש: **דעומאתן קיל.** כדאמרינן באין מעמידין (לעיל דף ל:) שלא ייעות הן יין נסך אסור בהנאה וטומאת טומאה חמורה בכמה שתם יינן אסור בהנאה וטומאת טומאת משקין בדבעיות: **ארביה.** שפינמו: **כי קיבורי.** בית הקברות: **ליבדרינהו.** יפזרם כמות שהם ל"ל לשרפן: **אפו בהו.** אינשי לידי תקלה דהדרי ומלקטי להו: **ולקברינהו.** הכי בעייינהו: **כולן נקברין עמו.** דכתיב[1] לא תלין נבלתו על העץ כי קבור תקברנו אף העץ בשמעא והכי אמרינן בפרק נגמר הדין[2] עץ שומע אני בין תלוש בין מחובר ת"ל כי קבור תקברנו מי שאינו מחוסר קבורה אלא קבורה יצא זה שמחוסר קבורה ותלישה. אלמא עץ גופיה איסורי הנאה וקברי ליה בעייניה ולא חייסינן לתקלה: **שאני הסם כיון דקברי בכי דינא.** בבית הקברות המתוקנים בבית דין מוכחא מילתא לכל מאן דמשמע להו התם ידע דמהכרוני ב"ד הוו[3] ופירש: **זופי פירי שביעית.** קודם זמן הביעור: **ופרעו להו בשמיעית.** אשתכח דאכלי עניים בשמיעית אחר הביעור חליפי פירות שביעית: **יאות הן עבדין.** כיון דהסיא שעתא לא הוו הכך בעין ולא אישתכח קדושת שביעית עליהו: **וכגנבו באתנן.** בא עליה ואח"כ נתן לה אתננה מותר להקרבה דכיון דלאו בשעת ביאה יהביה ליהלה כי הדר יהב לה ההוא עלה מתנה בעלמא הוא: **נתן לה ולא בא עליה כו'.** מפרש ואזיל: **אלא ה"ק נתן לה.** ולא בא עליה עכשיו אלא לאחר זמן: **או בא עליה.** ולא נתן לה עכשיו אלא לאחר זמן:

ליחול

העלה לי פירות הללו לירושלים לחלק אבל אומר לו העלם לאוכלם ולשתותם בירושלים ונותנין זה לזה מתנה של חנם ורבא אמר לעולם דקדוש בקדושת שביעית ודקא קשיא לך פועל[4] פועל דלא נפיש אגריה לא קנסוהו רבנן חמרין דנפיש אגרייהו קנסו רבנן בהו ומתני' חומרא דיין נסך שאני: איבעיא להו שכרו לסתם יינן מהו מי אמרי' כיון דאיסורא חמור כדיין נסך שכרו נמי אסור או דלמא הואיל וטומאתו קיל אף שכרו נמי קיל תא שמע דהההוא גברא דאגר ארביה לסתם יינן יהבו ליה חיטי באגרא אתא לקמיה דרב חסדא א"ל [5]זיל קלינהו וקברינהו[6] (בקברי) ולימא ליה בדרינהו אתו בהו לידי תקלה וליקלינהו וליבדרינהו דלמא מזבלי בהו ולקברינהו בעייניהו מי לא[7] תנן[8] אחד אבן שנסקל בה ואחד עץ שנתלה עליו ואחד סייף שנהרג בו ואחד סודר שנחנק בו כולם נקברים עמו התם דקא קברי בבי דינא מוכחא מילתא דהרוגי בית דין נינהו הכא לא מוכחא מילתא אימר אינש גנב ואייתי[9] קברא הכא דבי רבי ינאי זופי פירי שביעית מעניים ופרעו להו בשמינית אתו אמרו ליה לרבי יוחנן אמר להו יאות[10] הן עבדין וכגנדן באתנן מותר דתניא[11] נתן לה ולא בא עליה בא עליה ולא נתן לה אתננה מותר נתן לה ולא בא עליה פשיטא כיון דלא בא עליה מתנה בעלמא הוא דיהיב לה ותו בא עליה ולא נתן לה הא לא יהיב לה ולא מידי וכיון דלא נתן לה מאי אתננה מותר אלא הכי קאמר נתן לה ואחר כך בא עליה או בא עליה ואחר כך נתן לה אתננה מותר נתן לה ואחר כך בא עליה לכי בא עליה

ליחול

מעמידין (לעיל דף ל:) שלא ייעות הן יין נסך אסור בהנאה ומטמא טומאה חמורה בכמה שתם יינן אסור בהנאה וטומאת טומאת משקין בדבעיות: **ארביה.** שפינמו: **כי קיבורי.** בית הקברות: **ליבדרינהו.** יפזרם כמות שהם ל"ל לשרפן: **אפו בהו.** אינשי לידי תקלה דהדרי ומלקטי להו: **ולקברינהו.** הכי בעייניהו: **כולן נקברין עמו.** דכתיב[1] לא תלין נבלתו על העץ כי קבור תקברנו אף העץ בשמעא והכי אמרינן בפרק נגמר הדין[2] עץ שומע אני בין תלוש בין מחובר ת"ל כי קבור תקברנו מי שאינו מחוסר קבורה אלא קבורה יצא זה שמחוסר קבורה ותלישה. אלמא עץ גופיה איסורי הנאה וקברי ליה בעייניה ולא חייסינן לתקלה: **שאני הסם כיון דקברי בכי דינא.** בבית הקברות המתוקנים בבית דין מוכחא מילתא לכל מאן דמשמע להו התם ידע דמהכרוני ב"ד הוו[3] ופירש: **זופי פירי שביעית.** קודם זמן הביעור: **ופרעו להו בשמינית.** אשתכח דאכלי עניים בשמינית אחר הביעור חליפי פירות שביעית: **יאות הן עבדין.** כיון דהסיא שעתא לא הוו הכך בעין ולא אישתכח קדושת שביעית עליהו: **וכגנבו באתנן.** בא עליה ואח"כ נתן לה אתננה מותר להקרבה דכיון דלאו בשעת ביאה יהביה ליהלה כי הדר יהב לה ההוא עלה מתנה בעלמא הוא: **נתן לה ולא בא עליה כו'.** מפרש ואזיל: **אלא ה"ק נתן לה.** ולא בא עליה עכשיו אלא לאחר זמן: **או בא עליה.** ולא נתן לה עכשיו אלא לאחר זמן:

ליחול

אלא ה"ק נתן לה ואח"כ **בא** עליה אתננה מותר. פי' דכגון דאמר לה הילך טלה מעכשיו ובשעת ביאה תהא נגמרת מתנתה ופריך וליחול עלה מיסור אתנן למפרע משעה דיהיב לה ומשיק כשקדמה והקרינתו קודם הביאה ופריך הימי דמי בשאמר לה הילך טלה מעכשיו אחה לשון אמר לה לי דאמר לה קני מעכשיו פשיטא דמומר דהא ליתיה בשעת ביאה אבל לשון גירסת הספרים מתנה הוא דיהיב לה קשה קלת דהא לא מתנה הוא שהרי אמר לה לכשתבעל תהא נגמרת כדפרישת ובתמורה (דף כט.) נמי אינו בספרים ואי גרסינן ליה נפרש כן כמו מתנה הוא כיון שהקרינתו כבר:

אלא